

- ⁷ Harkai Vass Éva használja mint kulcsfogalmat a szövegeköziségről, költői játékokról szóló tanulmányában = H. V. É. Egybehangzások – költői játékok. Az utolírásról, *Híd*, 2003. 5., 535–555.

BENCE Erika

A BÁNÁTI MAGYAR SZÍNJÁT SZÁS TÖRTÉNETÉNEK ALAPMŰVE

Káich Katalin: *A nagybecskereki magyar színjátszás története és repertórium* (1832–1918) I–II. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 2002–2003

Viszonylag sokáig váratott magára a nagybecskereki magyar színjátszás történetének megírása, amelyre végül is Káich Katalin művelődéstörténész vállalkozott többéves hazai és külföldi kutatómunka után, aki korábban már részletesen feltérképezte a zombori, az újvidéki meg a zentai magyar színjátszás múltját, sőt azok repertóriumát is elkészítette. A nagybecskereki magyar színjátszás múltjának, különösen első korszakának feltárása bizonyára nem kis kihívást jelentett a számára, hiszen a levéltári anyag hiányossága (lásd az 1807. évi katasztrofális tűzvész pusztítását!), pontosabban annak másodlagos forrásokból történő pótlása igencsak próbára te(he)tte színháztörténészünk kutatókedvét, de úgy tűnik, ösztönzőleg is hatott feltárómunkájára, minek során sikerült eltüntetnie a „fehér foltokat”, pontosítania a témával kapcsolatos résztanulmányokban jelentkező hibákat, és behatárolnia az egykori megveszélhely 1832 és 1918 közötti gazdag, sokrétű magyar nyelvű színjátszásának eseményeit, történéseit. Kétkötetes munkájával le is tette az olvasó asztalára a bánáti magyar színjátszás alapművét, vagy mondjuk úgy: annak első és legfontosabb fejezetét.

Káich e vállalkozása egy korábbi, a mai Vajdaság területén kibontakozott magyar színházi kultúra hétköznapijait és ünnepnapjait forrásértékű adatok alapján feldolgozó projektum része, amely több mint félezer oldalon térképezi fel a becskereki magyar színjátszás múltját 1832-től, a Kassai Dal- és Színjátszó Társaság vendégszereplésétől az első világháború végéig. Ebben az időszakban a repertórium tanúsága szerint 1110 színelőadást vett jegyzékbe időrendi sorrendbe szedve a Becskereken járt társulatokat a tagok névsorával egyetemben.

Már munkája legelején tisztáz néhány színháztörténeti félreértést és pontatlanságot, s az ő érdeme, hogy végül bizonyítást nyert: a nagybecskereki magyar színjátszás nem 1823-ban, s nem is 1827-ben, hanem csak 1832-ben, a reformkor lendületében veszi kezdetét.

Tudomásunk szerint Káich munkája az első olyan tudományos mű, amely egy bánáti város magyar nyelvű színjátszásának múltját teszi beható vizsgálódás

tárgyává, méghozzá véleményünk szerint a legjelentősebbét, lévén, hogy a becskerekai főtéri Gyertyánffy-féle ház magtárát 1839-ben alakították át színházépületté, s így abban „társágunk első kőszínházát tisztelhetjük”.

Annak „életet jelentő deszkáin” kevés kivétellel közönség elé léptek a kor legjelesebb magyar színjátszói Dérynéből és Feleky Miklóstól kezdve Prielle Kornéliáig. Operák, operettek, vígjátékok és tragédiák váltották egymást a becskerekai színház műsorán, amelyet 1851-től a német nyelvű *Gross-Becske-reker Wochenblatt*, 1872-től pedig a magyar nyelvű *Torontál* jegyzett szorgalmasan, legtöbbször alkalmi színikritika kíséretében. Ezek voltak egyébként a szerző legmegbízhatóbb és legpontosabb forrásai, a színházi lapok és a létező színházi memoáriródalom mellett.

A mű olvasását, illetve a benne való eligazodást gazdag jegyzetanyag és névmutató segíti. Káich e művének bőséges tényanyaga további összehasonlító kutatások alapja vagy kiindulópontja lehet. Hiszen többek között jelzi a helyi, a hazai és külföldi szerzők darabjait, és ezért értékes kapcsolattörténeti adatokkal szolgál. E mű nem „száraz” színháztörténet, hanem érdekesítő olvasmány is azok számára, akik betekintést szeretnének nyerni a becskerekai színjátszás első korszakába. Gazdag helytörténeti ismeretekkel fűszerezett mű, melynek szerzője alkalomadtán kitér a kor szellemének vagy a fontosabb politikai eseményeknek az ismertetésére is, ha éppen úgy ítéli meg, hogy az az adott korszak vagy mű megértéséhez nélkülözhetetlen.

Helytörténeti, illetve becskerekai színháztörténeti szemszögből nézve nem hagyhatjuk szó nélkül a tényt, hogy a nagybecskerekai magyar színjátszásnak Káich munkája nyomán megszületett az első fejezete, a Madách Amatőrszínház történetének feldolgozásával pedig annak 1952-től napjainkig terjedő időszakát térképezték fel. Remélni szeretnénk, hogy egyszer majd valaki a „középső” rész, az 1918 és 1952 közötti időszak feldolgozására is vállalkozik.

Így lenne csak teljes a kép.

NÉMETH Ferenc

JÓ-E A MÉRLEG?

Mérlegen egy életmű. A Déry Tibor halálának huszonötödik évfordulóján rendezett tudományos konferencia előadásai. 2002. december 5–6. Sajtó alá rendezte Botka Ferenc. Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 2003

Déry Tibor megmértetett és könnyűnek találtatott – summája lehetne ez a mondás a 2002 utolsó hónapjában a Déry Tibor művét mérlegre tevő értekezlet szövegeinek. Véleményét vagy húsz irodalomtörténész mondta el. Ha igaz, ami ennek az értekezletnek az „üzenete”, akkor manapság az folyta-